دیمانەی تەلەفزیۆنی کەناڵی گۆڕان لەگەڵ بەڕێز حەکیم سەرۆکی هاوپەیمانێتی هێزەکانی دەوڵەتی نیشتمانی

پێشکەشکار: 20 ساڵ بەسەر پڕۆسەی سیاسی تیپەڕ بوو، تۆش سەرکردەی تێیدا، بەبێ لایەنانە چۆن ئەو قۆناغە هەڵدەسەنگێنیت ؟ بەو هەموو ساڵانەی تێپەڕ بووە؟

سەماحەتی حەکیم

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

سڵاو بۆ ئێوە بینەرانی خۆشەویست

لەڕاستیدا قۆناغێکی نموونەیی نەبوو، لەم 20 ساڵە، دەستکەوت و سەرکەوتنی تێدا هەبوو، شکست و شکانیشی تێدا هەبوو، هەر وەك کاروانی مر□ق ب□سەر کەوتن و دابەزینی بەخۆیەوە بینی، وەك هێڵکاری دڵ بەسەردەکەوێت و دادەبەزێت، بەم شیوەیە ژیان بەردەوام دەبێت، پێم ئێمە ئەگەر ویستمان دادپەروەرانە و بە مەوزووعیەت هەر دیاردەیەك هەڵبسەنگێنین پێویستە پێش هەموو شتێك بارودۆخی بزانین و شتەکانی دەرووبەریشی ڕوون بێت لامان، ئێمە وڵا تێکین 50 ساڵە لەشەڕی بەردەوام داین، هەرچەندە شەڕەکان جۆراوجۆربوون، لەوانە برسێتی لەوانە ئابڵووقە لەوانە ئەو کێشانەی دووچاری عیراقییەکان هات، بەڵام 50 ساڵە ئێمە لەشەڕ و گێژاوێکی بەردەوام داین، بۆیە کە دەمانەوێت دۆخمان هەڵبسەنگێنین، پێویستە سەرنجی سروشت و ڕکابەرییەکان بدەین کەبەسەر عێراقییەکان هاتووە، هەروەها سەیری ئەو فرەییە بکەین کە لەسروشتی عێراق هەیە، پێکهاتەکان ، مەزهەبەکان ، نەتەوەکان ، هۆزەکان، قەبیلەکان ، ئاینەکان و ناوچەکان و دۆخەکان، دۆخی دەرووبەر و دۆخی نێودوڵەتی و ڕێژەی تیشك دانەوەی لەسەر ئەزموونی عێراقی، ئەوانە هەمووی بوونە هۆکاری ئەوەی تیشکدانەوەی خراپی لەسەر دۆخی ناوخۆی عێراقی هەبێت، کاتێك هەموو ئەوانە دەپێوین، من پێم وایە ئێمە ئێستا بەرەو پێش دەچین، ئەمرۆ کاتێك هەڵسەنگاندن دەکەین دەبینین کەشی سیاسی بووتە کەشێك کە زمانی هاوبەشی تێدایە، قسەو تێگەیشتن و دەرچە و ئەنجامی هاوبەش لەنێوان سەرکردە سیاسییەکان هەیە، لەسەر ئاستی ئەمنی ، ئەمرۆ شارەکانمان بەشێوەیەکی بەرچاو ئەمن و ئاسایشی تێدایە، ئەمن بەرقەرارە و ڕێو شوێنی ڕاستقینە هەیە بۆ ئەوەی خانەکانی تیرۆر هەڵبوەشێتەوە، چەندین قوربانی گەورە درا بۆ ئەوەی هەموو بستێکی عێراق ئازاد بکرێت و هەموو شانەکان تیرۆریش هەڵوەشێتەوە، کە ئەو شانانەی کە جێی نیگەرانی عێراقییەکان بوو، لەسەر ئاستی کۆمەڵگا ئەو گرژی و هەرایەی لە کۆمەڵگە هەبوو، وەك پێکهاتەی مزهەبی و نەتەوەیی ئێستا بووەتە ئاشتەوایی و خۆشەویستی و یەکگرتن لەنێوان عێراقییەکان، دۆخی کارگێری و خزمەتگوزاری بەرەو جوزڵە رۆیشتوە و ئەکتیق□، خ□رو بێری وڵات

بەڕێژەیەکی باش لەشوێنی خۆی سەرف دەکرێت.
ئێمە لە هەموو شتێك لەچاو وڵاتانی دەوروبەر لەپاشین، بەڵام بە بەراورد بە ڕکابەری□کانمان و بە کێشەکانمان ئێمە لەپێشین، لە 20 ساڵ توانیمان هەموو ئەو قەیڕانانە تێپەڕ بکەین، ئێستا وڵات بەرەو ڕێکخستنێکی هەنگاو بەهەنگاو دەڕوات، ئەوەش پێشکەوتنێکی گرنگە ب□ بۆچوونی من.

پێشکەشکار: ئەو هێلە بەیانییە سەرکەتوووەی ئاماژت پێکرد، گوێگر وا دەزانێت کە ناکۆکیەکان هێشتان ماون، هەروەها کێشەی سوننە لەگەڵ سوننە بەشێوەیەگی گەورە ماوە، هەروەها کێشەی شیعە لەگەڵ شیعە بەشێوەیەکی گەورە هەیە، باشە چۆن پێشکەوتن هەیە لەکاتێکدا ناکۆکیەکان لەهەندێك شوێن گەیشتوتە شکانی ئێسقانەکان ؟

سەماحەتی حەکیم:
یەکەمین ناکۆکی، جۆراوجۆری خوی مر□ق و مرۆڤایەتی و کۆمەڵگەکان، ئەو کۆمەڵگا یەی ناکۆکی تێدا نەبێت، ئەگەر هەموو بەیەك جۆر بیرکردنەوە بن، ئەوا گومان لە عەقڵ و مەزاجیان دەکەین، گومان لە سروشتی مر□ق و پێویست لەو دەکەین، وەك ئاماژەم پێکرد لە ڕۆژێك لە ساتێك ڕووبەڕووبوونەوە لە نێوان پێکهاتەکانی شیعە و سوننە و نەتەوە جیاوازەکان بوو، ئەمرۆ ناکۆکی و جیاوازی بۆچوون لە لەنێو یەك پێکهاتەش هەیە، ئەوەش واتای ئەوەیە لە مۆرکی مەزهەبی و تایفی دوور کەوتوت□وە، و ڕیچکەیەکی سیاسی وەرگرتوە، ناکۆکی سیاسی دیاردەیەکی تەندروستە لەهەموو ڕژێمێکی دیمۆکراسی، هەموو دیمۆکراسییەکان لەسەر لایەنگری و بەرهەڵستکاری بنیات نراون، ڕای و ڕای بەرامبەر، ئەوە ئەوەی تر بەهەڵە دەردەخات، خەڵکیش هەڵسەنگاندنی خۆی دەکات و دەنگ بەو کەسە دەدات کە لەگەڵ بۆچوون و ڕای ئەو دەگونجێت، تاقیکردنەوەی خۆی دەکات یان سەرکەوتو د□ب□ت یان نا، ئوو کات دەتوانێت جارێکی دیکە بەلایەکی تر دەنگ بدات، ئەوە هەمەجۆرییە لە ڕا و جیاوازی لە بۆچوون کاتێك ل□نێو یەك پێکهاتەی و لەنێو یەك ڕەنگ، ئەوەش واتای ئەوەیە ڕەنگەکە سیاسییە مەزهەبی نییە، ئەوەش بەش بەحاڵی خۆی پێشکەوتنێکە لە ڕووی سروشت دیموکراسیەتدا.

پێشکەشکار
بۆچوونەکەت زۆر جوانە سەماحەتی سەید، کاتێك گوتت ئاژاوەکە کۆمەڵگەییە، ئەو ڕووبەڕووبوونەوەیەی کە کۆمەڵگەیی بوو لە سەردەمی تایفی بەهۆی کارێکی سیاسی بوو، ئێستا لەکۆڵ شەڕی کۆمەڵگەیی بووینەوە، کۆمەڵگە توانی بەخۆی خۆی ڕێکبخات، ئێستا شەڕی سیاسی ماوە کە ئێستا ڕوودەدات، دەتوانی شیکردنەوەی بۆ بکەیت و یان وەسفێك بۆ هۆکارەکانی؟ تۆ چی لەمبارەیەوە دەڵێیت؟

سەماحەتی حەکیم:

وەك ئاماژەتان پێکرد تایفیەت لە عێراق تایفیەکی کۆمەڵگەیی نەبوو، بەڵکو سیاسی بوو، بکەری سیاسیش ئەو کەسە بوو کە ئەمرۆ جێی پەنجەی جێهێشت، ئەمرۆ کاتێك باسی ئاشتەوایی و خۆشەویستی کۆمەڵگا دەکەین، ئەویش بە شێوەیەك لە شێوەکان زمانی هاوبەشی سیاسییەکان ئاشکرا دەکات ئەوەش من سەرەتای قسەکانم ئاماژەم پێدابوو، ئەمرۆ باسی هاوپەیمانێتی بەڕێوەبردنی دەوڵەت دەکەین کە 280 کورسی پەرلەمانییە و چەندین هێزی سیاسی لەچەندین پێکهاتەی سیاسی پێکهاتوە و بوونەتە ئامێز و پاڵپشتی بۆ ئەو حکومەتە ، ئەوە واتای ئەوەیە خاڵی هاوبەش هەیە و دیدێکی ڕوون و کاغەزی رێكەوتنی سیاسی هەیە کە سیما و نەخشەی

ڕێگای تێدایە کە دەکرێت سیاسییەکان تێیدا لێك لێگەیشتنیان هەبێت، هەروەها وەك ئاماژەم کرد لەو رۆژەی ناکۆکییەکان کۆتایی پێ دێت و سیاسییەکان یەك بۆچوونیان دەبێت، دەبێت گومان لە خۆمان و توانامان و مێژوو و شارستانیەتمان بکەین، هەمیشە دەبێت لەبەردەم چەندین ڕاو بۆچوون بین، دەبێت لەگەڵ فرەڕایی بگونجێین، عەیبە نییە گەر بۆچوونمان یەك نەبێت و ناکۆك بین، بەڵام عەیبەکە ئەوەیە نەتوانین ئەو ناکۆکیەی نێوانمان بەڕێوە ببەین تا بگەین بە ئەنجامێك لە چوارچێو□ی یاسا و دەستوور و سیاسەت و کۆمەڵگا و ڕێوڕەسمی کاری سیاسی.

پێشکەشکار

ناکۆکیەکەتان ڕەحمەت بوو؟

سەماحەتی حەکیم:

لەزۆر حاڵەتەکان، ناکۆکی ڕەحمەتە، لەهەندێك حاڵەتیش ناکۆکیەکان دەبنە ڕق و خراپی، هەندێك جاریش ناکۆکیەکان لە کۆنترۆڵ دەرچوون ئەوانە هەموو ه□بوون، ناتوانین هەموو شتێك بکەینە پێوەر ، بەڵام ئەسڵی بیرۆکە و بۆچوونەکان زیاتر جووڵە و چالاکی دروست دەکەن، گەلەکەمان لەوە گەورەرە کە لە یەك خاسیەت بهیڵدرێتەوە، یان لەیەك پڕۆژە، زۆری پڕۆژەکان و زۆری بۆچوونەکان ، زۆر ڕا وا لە هاوڵاتی دەکاتویستی خۆی لەهەندێك لەو هێزە سیاسییانە بدۆزێتەوە، ئەو هەمە جۆرییە گرنگە بەڵام گرنگ ئەوەیە کە ڕێساویاسای بۆ دابنێین، چۆن کارەکە ڕێك دەخەین، ئۆتۆمبێلەکان لە شەقام دەرۆن، ئەگەرپۆلیسێکی هاتووچۆ لە شەقامەکە نەبێت و یاساکانی هاتوو چۆ نەبێت ئەوا هەموو ئۆەو ئۆتۆمبیلانە دەکەونە نێو یەك و هاتوچۆ ئیفلیج دەبیت و خنکانێکی هاتووچۆی گەورە دروست دەبێت، پۆلیسی هاتوو چۆ کاری ئەوەیە کە خەڵك وا لێبکات ڕێنماییەکان و یاساکانی هاتوچۆ جێبەێبکەن، تا ئاسانی لە ڕۆیشتی ئۆتۆمبلیەکان و خەڵکیش هەبێت، دمێنێتەوە ئەو خەڵكە هەندێکیان بەرەو ڕاست و هەندێکی دیکە بەرەو چەپ دەرۆن بەم شێوەیە تا دوایی، هێزە سیاسییەکانیش بەهەموو جۆرەکانیان گوزارشت لە مەزاج و ویستی جیاواز و هەجۆری ئەو گەلە ڕەسەن و خاوەن کەلتوورە گەورەیە دەکات.

پێشکەشکار

لێرە هەڵوەستی□ك لەسەر قسەکەت بۆ داود ئۆغلۆی وەزیری دەرەوەی تورکیا دەکەم، کاتێك ئەو هات لات بۆ بابەتێك تۆش پێت گوت نەخێر، ئەگەر تۆ هەڵە بووی ئەوە وانەیەك فێربووی، ئەگەر تۆش ڕاست بوویت ئەوە بە خێرایی لەڕێگایەکی نادیار تێپەڕ بوویت، ئایا ئێستاش ئەو نادیارە ماوە سەماحەتی سەید ؟

سەماحەتی حەکیم

بەدڵنیاییەوە ئێستا شتەکان زۆر ڕوونترن، پڕۆگرامەکان شی بوونەوە، هەموو شت دیارە، بارودۆخی وڵات بەگشتی هێور بووەوە، ئەو کاریگەریيانەی لە ساڵی 2010 هەبوو هێور بووەوە، ئەوەی ئاماەی بۆ دەکەن لەو چاوپێکەوتنەی ڕوویدا، دۆخەكە بەرەوپێش چوو، بەلام لە هەموو وەچەرخانێك دەمێنێتەوە، لەهەموو قەیڕانێك لەوانەیە جۆراوجۆر بێت، لەپۆچوونەکان جیاواز بێت و ڕایەکانیش لە ڕووی هەڵسەنگاندنیان یان شیکردنەوەیان جیاواز دەرکەون، بەتایبەتی لە ڕوونکردنەوەی داهاتوو و پێشهاتەکانیدا، ئەو کات سەرکردەکان لە هەڵسەنگاندنی شتەکان ناکۆك دەبن، ئەو رۆژە زۆر لە سەرکردە سیاسییەکان بۆچوونی ئەوەیان هەبوو ڕاست برۆن، ئێمە بۆچوونمان ئەوەبوو کە ئو پرۆژەیە بەم شێوەیە و بەو ڕیزبەندییە بەرهه□می نابێت، رۆژگاریش دەریخست کە هەڵسەنگاندنەکەی ئێمە لە ڕاست و دروستی نزیك بوو.

پێشکەشکار

لەسەر چ بنەمایەك بڕیار دەدەی گەر بتەوێت بەشداری بکەیت یان بەشداری نەکەیت؟ لەحکومەتی مالکی بەشدار نەبوویت، لە حکومەتی عەبدوامەهدی بەشدار نەبووی، ئێستاش لە حکومەتی سوودانی بەشدار نیت، ئایا بەرهەڵستیتان لەسەر شێوازی پێکهاتنەکەیە؟ یان لەسەر سەرۆکەکەیە، یان لەسەر بەرنامەی حکومەتەکەیە، تۆ لەسەر چ هەڵسەنگاندنی پێشەکی خۆت دەکەی و بڕیاری بەرهەڵستی دەدەی بەر لەوەی پێکهاتە دیاری بکرێت؟

سەماحەتی حەکیم

لەڕاستیدا ئێمە بەشێوەیەکی دامەزگایی کاری خۆمان ڕاهی دەکەین، ئێستا هەبەی بڕیارمان هەیە، لە نێوان خۆمان دانیشتن دەکەین، ڕاوێژ دەکەین، شکیدرنەوە بە 2010 دەکەین و بە 2018 دەکەین، کاتێك دەخەکەمان شیکردەوە دەبینین هاوکێشەکە و شێوازی پێکهاتەکە و ڕیزبەندی پێشنیار کراو ئەوکاتە لەگەڵی تیمی بەرەنگار نەمان دیت چانسێکی سەرکەوتن هەبێت، بۆیە نەمان ویست خۆمان بخەینە نێو پرۆژەیەك کە دڵنیانین و باوەڕمان بە ڕێڕەوی و مەبەستەکنی نییە، پێمان باش بوو دەرەوەی ئەو حکومەتە بین، لە حکومەت سوودانی بابەتەکە بەڕوانگەیەکی دیکەیە، لەبەر ئەوەی هەڵبژاردنەکان لە 21 بەدەرچەو ئەنجامی نا هاوسەنگ و نا دروست بوو.

پێشکەشکار

نا دروستە ؟ دەسەی ئەو دەربڕینە ؟

سەماحەتی حەکیم:

لەبەر هۆکارێکی سادە، ئێمە 400 هەزار دەنگمان هێنا و 4 کورسیمان وەرگرت، بەمەش نرخی 100هەزار دەنگ دەکاتە یەك کورسی، لایەنێکی سیاسی دیکە هەبوو نرخی یەك کورسی لای ئەو 12 هەزار دەنگ بوو، ئەوەش واتای ئەوەیە کورسییەکی ئێمە بەقەد 9 کورسی لایەنێکی سیاسی دیکە بوو کە بەشداری لە هەمان ئەو پڕۆژە سیاسییە کردبوو، نامەوێت بەمەوە و باسی ڕابردوو بکەم، بچمەوە نێو هۆکارەکانی ئەو ئەنجامانە ئایا بەهۆی خراپی بەڕێوەبردن بوو، یان بەهۆی داواکارییە یاساییەکان؟ یان لەبەر شتی دیکە بوو؟، هەر چۆنێك بێت، ئێمە بە 4 کورسی هاتینە دەرەوە کە ئەوەش لە ئێمە ناوەشێتەوە، ئێمە بەمێژوومان بە بنکە میلییەکانمان ، بە ئامادەبوونی بەرفراوانمان بە چوار کورسی لەحکومەت بەشداری بکەین، خوا ڕەحم بەوە بکات کە خۆی لە غەیبەت دووربخاتەوە، حوا ڕەحم بەوە بکات کە بزانێ قەدر و دەخی خۆی بزانێت، پێمان گونجاو نەبوو بەو شێوەیە بەشداری حکومەت بکەین، هەتا کە ئێمە 400 هەزار دەنگیشمان هەبێت، بەڵام کورسییەکانمان بەو شێوەیە نەبوو کە بەشێوەیەکی لایەق و گونجاو بەشداری حکومەت بکەین، بۆیە بڕیارمان دا بەشداری نەکەین، بەڕێز سەدر هات لە قۆناغی یەکەم و پێشنیارێکی پێشکەش کردمو هانی دام ئەوەش بە ئەو هەژمار دەکرێت، منیش داوای لێبوردنم لە بەڕێزیان کرد.

پێشکەشکار

چەند جار بەشێکی کەم بەسەر بەشێکی زۆر زاڵ بوون

سەماحەتی حەکیم

بەبۆچوونی من رۆڵەکان بە ڕۆڵی حکومەت کورت ناکرێنەوە، لە یاری دیکموکراتی پێویستە پابەندی یاساکانی ببیت، دیموکراتیەت زمانی ژمارەکانە هەر چۆن هۆکارەکەی بێت، هەر چەند بنکەی میللەتت هەبێت چەند ژمارەی دەنگت هەبێت، ئەو کاتە کە بە چوار کورسی دێتە دەرەوە پیویستە ڕێز لەو قۆناغە بگریت و گونجاوترە بەشداری نەکەیت، پیویستە ڕێز لە مێژووت و ئامادهبوونت و بنکە میلییەکانی گەل بگریت، بۆیە ئێستا ئێمە ڕۆڵێکی کاریگەر لە ژیانی سیاسی دەگێڕین بەڵام لەڕێگای حکومەت نییە.

پێشکەشکار

من گوێبیستی وەلامەکەت بووم، لە بیرو هزرم نزیك بوو، بەڵام نازانم بۆچی گومان یان بەخیاڵم دێت کە ڕاستی یان خوێندنەوەی دیکە هەیە کە تۆ هەڵتگرتوون و باسیان ناکەیت، یان بیری لێ دەکەیەوە یان بڕوات پێیە کە بەشداری نەکەیت، ئەم جارە چوار کورسی بوو، بەڵام پێشتر زیاتر بوو لە قۆناغەکانی دیکەدا، دەتوانیت نهێنی ئەوەم پێ بڵێی؟

سەماحەتی حەکیم:

من ڕاستگۆم لەگەڵ ئێوە و گەلەکەم و ئەرکی من ئەوەیە کە ڕاستگۆ بم، بۆیە هەردووجاری پێشوو باسی ئەو هۆکارانەم کرد 2010، 2024 ، 2018 ، 2020 ، 2023 ئێمە لەبەر یەك شت بەشداری ئەو قۆناغانەمان نەکرد لەبەر یەك هۆکار ئێمە بینیمان تیپەکە و ڕیزبەندی و گوتار و پڕۆژە سەختە قبوول بکرێت لە سایەی دۆخی عیراق و ئەوانەی لەم ساتانە ڕوویانداوە، ئەنجتمەکان سەلماندیان کە ئەنجامەکانی 2010-2014 ئەوە بوو داعش هات و 40% خاکی عێراقی داگیر کرد، ئەو کێشانەی ڕویاندا، ئوەش واتای ئەوەیە کە خوێندنەوە وهەڵسەنگانمان تەواوە ئەگەر چاوپۆشی لە ڕووداوەکانی 2018 بکرێت کە لە ئەنجامدا عادل عەبدولمەهدی دوای سا□□□ك ل□ ب□رھ□ستی کردنی دەست لەکار کێشانەوەی خۆی پێشکەش کرد، ل□□ر□ش دەرکەوت کە خوێندنەوەمان دروست بوو، بەوەش کە ئەو پێکهاتەیە زۆر سەختە بتوانێت سەرکەوتنی داواکراو دەستبەر بکات، لەگەڵ حکومەتی بەڕێز سوودانی شتەكە جیاواز بوو، هۆکارەکە پەیوەندی بە دەرچەکانی پرۆسەی دەنگدان هەیە.

پێشکەشکار:

ئەگەر ئەو پێنووسە بە سەماحەتی عەمار حەکیم بدرێت و پێی ب□□□ن دەتەوێت بەش بەشێنە وە پڕۆگرامێکی سیاسی بۆ حوکمکردن بمێنێتەوە تۆ دەیچەسپێنی ؟ یان لای دەبەیت؟ تۆ چی دەنووسیت ؟

سەماحەتی حەکیم:

ژیان سپی و ڕەش نییە، هیچ وەڵامێکیش بە بەڵێ و نەخێر نابت، من نەخێر بۆ بەش بەشێنە دەڵێم، بەڵێش بۆ بەشداریکردن لە نێوان لایەنە سیاسییەکانی بەشدارن لە پڕۆسەی سیاسی ، ئێمە تاکە وڵاتی پەرلەمانی نین لە جیهاندا، ئێمە یەکێکین لە 80 وڵات کە سیستەمی پەرلەمانی پەیڕەودەکەن، ڕێگای بەڕێوەبردنی پەرلەمان بەم شێوەیە ئەوەیە کە هێزە سیاسییەکان بەشدار بن، دواتر بەپێی براوەکان مامەڵە دەکرێت و بە ڕێکەوتن لەنێوان چەند لایەنێك زۆرینە دروست دەکرێت و دواتر حکومەت پێك دەهێنرێت، ئەوەش واتای ئەوەیە کە دەبێت لە بەڕێوەبردن بەشداری بکەن، هەروەها دەبێت ب□ □□زارەتەکتن پالێوراو یان

هاوشێوەیان هەبێت، ل□ بەشداری کردن ئەوە قبوول دەکرێت، لە بەش بەشێنە وەزیر لە حیزب دیاری دەکرێت و دەست تێوەردان لە کاروباری وەزارەت و هەموو بەشەکانیشی وەرد□رد□ت هەتا فەرمانبەرانیش، ئەوەش کارێکی هەڵەیە، دەبێت بەرپرسیارێتی دام دەزگاکانی ئێمە بەپێی ڕیزبەندی وەزیفی بێت بەشێوەیەکی مەنتیقی و ڕێك و پێك بێت، وەزیرەکانیش بە پێی حزبە براوەکان دیاری بکرێن، ئینجا لە حیزبە هاوپەیمانەکان زۆرینەی پەرلەمانی دروست دەکرێت بۆ ئەوەی حکومەت پێك بهێنرێت.

پێشکەشکار

سەماحەتی سەید پێش ئێستا گوتت کە یەكێك لە هۆکارەکانی بەشداری نەکردن وەك باست کرد بەرهەڵستیتان بوو لە شێوازی بەشداری کردنەکە یان ئەو بەشدارییەی ڕوویدا، واتا تۆ کێشەت لەگەڵ بەش بەشێنە لە بەڕێوەبردنی ڕژێمی حوکم هەیە، بە واتای ئەوە هەموو ئەو خراپیانەی لێ دروست بووە کە ئێستا ئێمە لەدەستیەوە دەناڵێنین؟

سەماحەتی حەکیم:

هیچ هۆکارێك نییە، بەش بەشێنە بەو شێوەی پێشتر بۆم باسکردی کە هەر بەرپرسێك لە هەر ڕەنگێکی حزبی بێت، دەست لە کاروبار و هەموو ورردەکارییەکانی وەزارەتەکەی ورەدەدات، وهەوڵ دەدات هەموو تیمەکە بگۆڕێت و بەمەش چانسی ئەزموون و شارەزایی کەڵەکەبووی ئەو کەسانە لەدەست دەدەین، بەم شێوەیە بریکار دەبێت باگڕاوندی سیاسی هەبێت و بەڕێوەبەر و سەرۆکی بەشیش بەهەمان شێوە بە سیاسەت دەکرێت، ئەو بەش بەشێنەیە یەکێکە لە گرنگترین هۆکارەکانی ئەو سستییە کە تووشی پرۆسەی سیاسی هاتوە، بەڵام ئەوە تاکە هۆکار نییە، بەڵام یەکێکە لە گرنگترین هۆکارەکان لە سیستەمی پەرلەمانیدا، وەزیر حزبی سیاسی براوە یان حزبە سیاسییە براوەکام دیاری دەکەن، بەڵام وەرزارەتەکان مل کەچن بۆ سیستەمێکی توند لە ڕیزبەندی فەرمانبەرێتی و لە کەلەکە بوونی ئەزموون بۆ هەلسەنگاندنی ئەو کرێکارانەی دوور ل هەواو مەیلی سیاسی هێزە براوەکانن. هێوە براوەکان ئەمرۆ براوە بوون بەڵام ڕەنگە دوای چوار ساڵی دیکە هێزێکی دیکە بباتو□، دام دەزگایەکان شوێنی خزمەتکردنن، بۆیە نا بێت بەش بەشێنە بچێنە ناخ و بنج وبنەوانی داموگەزگایەکان وەك پێشتر لە قۆناغەکانی ڕابردوودا ڕوویدا.

پێشکەشکار

بڕوات بەوە هەیە کە هێزە سیاسییەکان تا ئێستاش فاکتەرەکانی هێز و بزوێنەری چالاکیان هەبێت بۆ ئەوەی بۆ قۆناغێکی باشتر برۆن ؟

سەماحەتی حەکیم:

پرۆسەی سیاسی و ڕژێمی سیاسی و وڵات ئەو چالاکیەی هەیە و هێزە سیاسییەکانیش خۆیان پیشاندەدەن بۆ ئەو دیمەنە، ئەو هێزان لەیەك جۆر نین، تیایدا هەیە کە درك بە سروشتی ئەو گۆڕانکارییانەی کۆمەڵگا و سیاسی و کاریگەرییە دەرەکییەکان و سروشتی ناوخۆ و کەشی شەقام و پێشبینی هاولاتیانیش دەکات، بۆیە گوتاری خۆی بەپێی ئەو گۆڕانکارییانە دەگونجێنێت کەباسم کردن، وەك لە وەسفی پێغەمبەر درودی خوای لێ بێت هاتوە (طبیب دوار بطبه) ، ئەو لەنێو خەڵك دەسووڕێتەوە پێداویستیاەکانیان دەزانێت و دیدی خۆی و چارەسەریان بۆ مەینەتی و کێشەکانیان پێشکەش دەکات، هێزە سیاسییەکان ئەمرۆ دەتوانن لەگەڵ ئەو

گۆرانکاریيانە خۆيان بگونجێنن، هەروەها وەك بەشێكی سروشتی سياسی بمێننەوە، ئەو هێزە سياسيانەش كە ناتوانن ئەوە بكەن، لەچوارچێوەی خۆيان دەخولێنەوە و دەبينن كە ئاو لە ژێر پێيەكانيان دەڕوات، ئينجا وردە وردە پاشەكشە دەكەن، ئەمرۆ لە ديمەنی سياسی دەبينين هەندێم هێز پارێزگاريیان لە هێزی خۆيان كردوە، هێزی وا هەيە دێتە مەيدان كە زۆر بەهێز و چالاكە، هەندێك هێزيش ديمەنەكە بەجێدەهێڵێت، ئەو قەدەرە سروشتی سياسی و كۆمەڵايەتی دروستی دەكات.

پێشكەشكار

ئەوە مانای گۆڕينەوەی ڕۆلەكانە ؟

سەماحەتی حەكيم:

نەخێر گۆڕينەوەی ڕۆڵەكان نييە، ئەوە چەند ڕاستيەكی كۆمەڵگەيی و سياسی و سروشتەكانی گەل و كەشی شەقام و پێداويستی و خواستی هاوڵاتيانە، ئەوەی پ□ش ئ□ستا پ□ش 10 ساڵ پێش ئێستا سەرنج ڕاكێش بوو، ئيستا سەرەنج ڕاكێش نييە، لايەنی سياسی دەتوانێت گوتارێكی جێی باوەر پێشكەش بە جەماوەر بكات، و ڕيزبەندی كارەكانيش و پرۆگرامی خۆی ڕێرەوی سياسی خۆی دياری بكات، كە لەگەڵ پێداويستی هاوڵاتی بگونجێت، هەروەها دەتوانێت لەگەڵ ئەو دۆخە بەردەوام بێت تا متمانەی هاوڵاتی بەدەست بهێنێت، ئەو هێزانەی گوتارەكەيان ساردە و ناگاتە هاوڵاتيان ئەوا ناتوانێت متمانە وەربگرێت و ديمەنە سياسي□كە بەجێدەهێڵێت، ئەوەش يەكێكە لە باشي□كانی ديموكراتيەت كە دەرگا بۆ هێزی بەهێزو تازەپێگەيشتوو بەكراوەيی دەهێڵێتەوە، هەندێك هێز دەرۆن و هەندێك هێز بە چەسپاوی دەمێننەوە ئەويش بەپێی پێداويستيەكان.

پێشكەشكار

لە ئەنجومەنی باڵا بۆ ڕەوتی حيكمە، سەماحەتی عەمار حەكيم گرەوی زۆری لەسەر گەنجانە و چەندين قۆناغيشە تۆ هەر لەگەڵ گەنج و لاوەكانی، ئايا بڕوات بەوە هەيە كە ئەو لاوانەی بەباشی سەرپەرشتی كراون چەندين سەركردەی لێی دروست بوون كە دەتوانی لەگەڵيان بەردەوام بيت، يان ئەو ئەزموونە پێويستە بە بەدواچوون هەيە.

سەماحەتی حەكيم:

ئێمە باسی پرۆژەيەكی سياسی و كۆمەڵايەتی دەكەين، ئەو پڕسيارە دەبێت لە خەڵك بكرێت، خەڵك ئێمە چۆن دەبينن، ئايا دەيان سەركردە يان سەدان سەركردەی لاو دەبينن كە شايستەی ئەوەن و توانايان هەيە پڕۆژە بەڕێوە ببەن ؟ واتا ئێمە سەركەوتوو بووين، ئەگەر خەڵك هەستيان نەكرد ئێمە هەرچيمان گوتوە ئەوا واتای ئەوەيە ئێمە خاو بووين لە كارە، بەخودی خۆم پێم وايە هيچ لەوە دوودڵ نابم چونكە ئەو ڕێرەوە ڕێرەوی ڕاستقينەيە، ئەويش لەبەر هۆكارێكی زۆر ئاسان، ئێمە گەلێكين 68% خەڵكەكەی خوار تەمەنی 24 ساڵن، ئەوەش پێی وەزارەتی پلان دانان كە دەڵێت 90% خوار تەمەنی 50 ساڵن، ئەوە واتای ئەوەيە ئێمە گەلێكی لاوين بە نايابيش، بەرزبوونەوەی ڕێژەی دانيشتوان لە لەم وڵاتە 2.6 دەبێت ئەوەش گەورەترين ڕێژەی زيادبوونە لە هەموو جيهاندا، بۆيە ئەوەی گەنجەكان بقۆزێتەوە ئەوە واتای ئەوەيە لەگەڵ توێژە

گەورەکە مامەڵە دەکات کە بەرفراوانترینە لەناو ئەو گەلەدا، بۆیە نابێت گومان لە بایەخدانمان بە گەنجان و لاوان هەبێت، پێویستە وا بکەین کە ببنە واجیهە و پێشەنگ ، ئەگەر هەر لایەنێك لەو کارە شکستی خوارد ئەوە کێشەکە لەخۆیەتی هیچ خەتای لاوان نییە، لاوان شایەتی هەموو سەرپەرشتی و بایەخن، ئەگەر توانیمان ئەسڵە پاکەکەیان و توانا گەورەکەیان لە دەربهێنین بۆ بەرژەوەندی وڵات ئەوا ئەو بابەتە پەیوەندی بە لاوان هەیەکە دەبێت چانسیان پێ بدرێت و لایەنی سەرەکی بن لە بەر ئەوەی ئەوان داهاتووی وڵات زامن دەکەن.

پێشکەشکار

زۆر لەوانەی بایەخ بە کاروباری سیاسی دەکەن وەك ڕەخنەگر و ڕۆشەنبیران بە حکومەتی سوودانی دەڵێن، ئەوە دوایین چانسی پرۆسەی سیاسییە، تا چ ڕادەیەك لەگەڵ ئەو قسەیە دایت یان لەگەڵێی نیت؟

سەماحەتی حەکیم:

من پێم باشە بڵێم، هەلی بەنرخ، سوودانی هەلی بەنرخە بۆ پڕۆسەی سیاسی، هیچ دوایین هەل و چانس لەم وڵاتە نییە، چەندین ئیمپراتۆریەتهاتن و ڕۆیشتن چەندین ڕژێمی جیاجیا هاتن ڕۆیشتن عێراق هەر وەك مایەوە، گەلی عێراقیش هەر مایەوە و پرۆسەی سیاسیش بووە قەدەرێك بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری خەڵك، هیچ کەس نییە لەم وڵاتە نوێنەرایەتی دوایین چانس بکات، ئەو وڵاتە هەر دەمێنێتەوە و ئێمە دەڕۆین، خوا تەمەنی هەمووان درێژ بکات،بەڵام هەلێکی بەنرخ هەیە، بەڕێز سوودانی بە توانای کارگێری و ئەزموونی کارگێری و توانای گەنجەکان دەتوانێت مامەڵە لەگەڵ بیرۆقراتیەتی کارگێڕی بکات و خۆی لە کێشە و ململانێی سیاسی شتی هاوشێوە بەدوور بگرێت، ئەوەش چانسێکە بۆ پێشخستنی وڵات بەرو پێشەوە، شتێکی سەیر ئەوەیە کە ئێمە بەشداری ئەو حکومەتەمان نەکرد، بەڵام وەرای ئەوەش گەورەترین پالـپشتی ئەو حکومەتەین، بۆیە ئێمە دەبینین چانسی سەرکەوتن هەیە و دەمانەوێت لەپێناو بەرژەوەندی گەلی خۆمان بهاتێت دی، ئەگەر ئێمە لە چوارچێوەیەکی ئاسایی مامەڵەمان لەگەڵ ئەوە کردبا، دەبوایە وەك بەرهەڵستکارێك تەگەرەمان بۆ حکومەتە دابنایە، بەلام لێرە گەل باجەکەی دەدات، ئێمەش نامانەوێت ببینە هۆکاری ئەوەی ئیرادەی گەل و خزمەتکردنیان و خۆشیان پێك بخەین.

پێشکەشکار:

ئایا تۆ دەتەوێت بە شێوەیەکی تازە ئۆپۆزسیۆن عێراقی دروست بکەیت، من بەشداری حکومەت ناکەم و بەڵام پالـپشتی دەکەم، بەڕێز حەکیم دەتوانیت ئەوەم بۆ شی بکەیەوە ؟

سەماحەتی حەکیم

هەموو ئەو حکومەتانەی بەشداریمان تێدا نەکرد، هەتا ئەوانەی بەرهەڵستیشمان کرد لەهەندێك ڕووداویداهەرچەنێك بێت بەبۆچوونی ئێمە هەڵوێستێکی جوانی هەر تێدا بەدی دەکرێت، ئێمە هەمیشە باوەڕمان هەیە بەوەی کە دەبێت وا پیشان بدەین کە ئێمە بۆ ئەوە بەرهەڵستی ناکەین تا بەرهەڵستی بکەین و کارەکان پێك بخەین، یان بەشداری بکەین بۆ ئەوەی ستایش و سوپاس بۆ هەموو شتێك بکەین، ئەوە هەڵەیە، ئێمە بەشداری دەکەین و ناڕەزایی خۆشمان یان ستایشی خۆمان لەسەر هەندێك لە هەنگاوەکان دەبێت، بەڵام

لەو حکومەتەی باست کرد هۆکارەکە پەیوەندی بە برای بەڕیز سوودانی و حکومەتەکەی تیمە حاکمەکەی نییە، بەڵکو پەیوەندی بە دەرچەکانی هەڵبژاردنەکتن هەیە، دەبینین چانسی سەرکەوتن هەیەبۆیە بەهەموو توانامان پاڵپشتی ئەو چانسە دەکەین بۆ ئەوەی خۆش گوزەرانی و هەرزانی بۆ گەلەکەمان بهێنێت.

پێشکەشکار

لەکتێبی گەشتی نیشتمان، هەڵوەستەم لەسەر چێرۆکێکی جوان کرد، ئەو کاتە بایدن جێگری سەرۆکی ئەمەریکا بوو، داوای لەتۆ کرد پالپشتی مالکی بکەیت بۆ ئەوەی لە دووەمین خۆهەڵبژاردنەوەی دیاری بکرێتەوە، بەڵام تۆ ڕەتت کردەوە و گوتت دەبێت لە شوێنگرەوە بگەڕێن، هۆکارەکان و پێویستیەکان لەم ڕەتکردنەوە چی بوو؟

سەماحەتی حەکیم:

لە ڕاستیدا ڕێز و خۆشەوستی زۆرمان بۆ برای بەڕێزمان نوری مالکی هەیە، ئەو کەسێکی بەڕێزە هاوەڕێیە و ئێمەش هیچ کێشەیەکمان لەگەڵ کەسی بەڕێزیان نییە، بەڵام بۆچوونەکانی و پرۆگرامی و پێشەنگی کارەکانی لای ئێمە لە هەڵسەنگاندن تاوتوێ دابوو، شتەکە هیچ پەیوەندی بە خودی مالکی نییە بەڵکە بارودۆخەکە بوو، دۆخی کۆمەڵگا و هەڵوێستی هێزە سیاسییەکان لە پێکهاتەکتنی دیکە، دۆخی وڵات و ڕیزبەندی ئەو کارانەی مالکی بە گرنگ داینابوو، ئێمە لەهەڵسەنگاندنەکان بۆمان دەرکەوت کە ئەوە بەرهەمدار نابیت و ئەو ڕێگەیەش عێراق بەرەو شکست دەبات.
ئەوە تێگەیشتنی ئێمە بوو، ئێمە ڕای خۆمان لەسەر کەس و خۆمان بەسەر هیچ لایەنێك ناسەپێنین، گوتمان لەبەر ئەوەی ئێمە بۆچوونمان جیاوازە بۆیە ئێمە بە چ پاساوێك بەشداری بکەین، کاتێك ئێمە دەبینین شتەکان بەڕێگایەکی هەڵە دا دەڕوات.
ئێمە ڕێز لەخۆمان دەگرین و لەوپرۆسەیە دەکشێینەوە، بەڵام هەندێکی دیکە باوەڕیان کرد و زۆرینەیان پێکهێناو لەسەر ئیزن و پیرۆزی خودا رۆیشتن، من زۆر دڵخۆش بووم کە حکومەت دروست کرا، لەبەر ئەوەی پێویستبوو لەو داخرانە سیاسییە ڕزگار بین کە ئەو کاتە 8 مانگی خایاند.
لەم کاتەخەڵك پێویستی بە حکومەت هەبوو تا تاکو کاروباری خەڵك بەڕێوە ببەن، ئەوە بوو حکومەت پێکهات و بە جیاوازییەکی زۆریش کارەکان رۆیشتن ئێمەش هەر دڵسۆانە ماینەوە شیکردنەوە و هەلسەنگاندن و تا ئەمرۆش لەسەر ئەو هەڵوێستە پەشیمان نیم، من دوای دووساڵ لەم کارە چەندین سەرکردەی لایەنەکانی دیکەم بینی و بەچرپە پپێان گوتم تۆ بڕیاری دروستت دابوو، ئێمە بە هاتنە نێو ئەو حکومەتە خۆمان خستە نێو کێشەیەکی گەورە ، هەندێکیش لەناوەڕاستی ڕیگا پاشەکەشەیان کرد وەك خۆت دەزانی.

پێشکەشکار:

بڕیارە ئازایەکانت یا خود بڕیارە یەکلایی کەرەوەکانت کە لە قۆناغێك لە قۆناغەکان بڕیاری لەسەر دەدەی ڕەنگە هەندێك کەس تووڕە بکات یان لەسەر بکەوێت ؟

سەماحەتی حەکیم:

گومان لەوەدا نییە کە هەر بڕیارێك مرۆڤ بیدات سەبارەت بە دۆخی سیاسی یان کۆمەڵایەتی بەدڵی هەندێك کەس دەبێت و هەندێك کەسیش تووڕە دەکات، کاردانەوەی دەبێت و بێزاربوون لێ دەکەوێتەوە، بەڵام مرۆڤ

پێويستە بۆ تێگەيشتن و شيكردنەوە و خوێندنەوەى خۆى دڵسۆزى هەبێت بۆ بەرژەوەندييەكانى گەلەكەى بەپێى تواناى خۆى، بۆيە منيش هيچ درێغى ناكەم لە ئەستۆگرتنى هەموو ئەو باجە گەورانەى بەهۆى ئەو هەلوێستانە دەديدەم كە پێشتر لە قۆناغەكانى ڕابردوو داومە، چونكە گەلەكەمان شايەنى ئەوەيە.

پێشكەشكار

تۆ ل□ تەمەنێكى بچووكەوە كارى سياسيت كردوە، سياسەت چى پێ بەخشيوى ؟ هرەوەها چى لێ سەندوويت□و□ ؟

سەماحەتى حەكيم:

من وەك كەسايەتى خۆم، باگڕاوندم ڕۆشەنبيرييە، زانستييە، هەموو گەنجايەتى خۆم لەو لايەنە بەسەر بردوە، نەخۆش بوونى باوكم ئێمەى خستە نێو كەڵەێك بژاردەى قورسەوە كە هەرگيز پێشبينيمان نەدەكرد، باوكم لە تەمەنى 60 ساڵى كۆچى دوايى كرد و واتا ئەو كات لە لووتكەى چالاكى بوو، ئەوە شۆكێكى گەورە بوو كە لەو دۆخە تووشى نەخۆشى ببێت و ڕێزى برايەتى بگرێت لەو كاتەدا، ئەو پێى وابوو هيچ كەسێك نييە كە بتوانێت بەو ئەركە هەڵبستێت و خەڵكيش لێى ڕازى بن، دەبێت ڕووبەڕوو ببيەوە، پڕۆسەى كارى سياسى بەشێوەيەك هات كە بەپێچەوانەى پلانەكانى من بوون، هەروەها لەگەڵ باگڕاوندى ڕۆشەنبيريش گونجاو نەبوو.

پيشكەشكار

بڕيارى پلاندانان بوو ؟

سەماحەتى حەكيم :

نەخێر ، نەخۆشييەكە بە ڕێكەوت بوو، بەڵام نەخۆشى باوكم تا 30 مانگ درێژەى هەبوو، ئەوەش هەلێكى باش بوو بۆ بەدوا داچوون،دەزانن ئەنجوم□نى باڵاى شۆڕش لەو كاتەدا ياسا ميلييەكان ڕاستەوخۆ پەيوەست بوو ب□ ب□نماڵەى ئيمام حەكيم، قورس بوو يەك لە براكانى ديكە هيچ بكەن، خەڵك لێيان كۆدەبێتەوە و ڕێز لە برايەتى دەگرن و سووربوون لەسەر ئەوەى پێشكەشمان بكەن و پاڵپشتيمان بكەن، ئەوە بوو بە تێكرايى هەمووان من هەڵبژێردرام و كارەكەش زۆر بە ئاسايى و بێ كێشە و بێ فشار دواى دوو رۆژ لە مردنى باوكم بەخێرايى و بێ دوو دڵى ئەنجام درا، كارەكان دوا نەخران بۆيە هاتينە بەرامبەر داواكارى تازە كە زۆريان لە پێشبينى ئێمە نەبوو، خۆمان بۆ ئەو ئەركە قورسە ئامادە نەكردبوو، ئێوەش دەزانن لايەنى سياسى پێداويستى و داواكارى زۆرى لەسەرە و جياوازە لەگەڵ لايەنى رۆشنبيرى و زانستى و ژينگەيى كە من كارم تێدا دەكرد، من هەوڵم دا خۆم بگونجێنم و براكانيشنم بەردەوام راوێژيان دەكرد من گوێم لێ دەگرتن سوودم وەردەگرت و بەدواداچوونم دەكرد و دەشمپرسى، با دادپەروەرانە بم بەڕێز عادل عەبدول□دهدى يەكێك بوو لەو كەسايەتييانەى كە من زۆر سوودم لە ڕاوێژەكانى و لەو قۆناغەدا.

پێشكەشكار: كارێك كە كردووتە و هەستت كردوە كە سەركێشيت ئەنجامداوە، وەك دروستكردنى ڕەوتى حيكمە، بڕيارێكە هيوادارى پێى دا بچيتەوە لەو سەردەمە سياسييە، ئەوەى كە پەيوەندى بە حيكمە هەبێت يان پويوەندى بە سماحەتى عەمار حەكيم هەبێت، كە پێت خۆش بێت كات بۆ دواوە بگەڕێتەوە بۆ ئەوەى پاشگەز

ببیتەوە؟

سەماحەتی حەکیم: بەڕاستی ئەو بڕیارە ستراتیژیانەی کە داومانە کە وەچەرخانی مەترسیداری تێدابووە، بە ئەوەی کەللە ڕەقی یان خۆ بەزل زانی تێدابێت لەهیچیان پەشیمان نیم، هەست دەکەم هەموو بڕیارەکان دروست بوون، لەبەر ئەوەی ئەو بڕیارانە بە گرژی نەدروان بەڵکو دوای دیراسە و تاوتوێ و ڕاوێژێکی بەرفراوان هاتوون، ئینجا بڕیارە دراوە، ئاساییە مرۆڤ چەند ئەزموونی زیاتر وەربگرێت لە وردەکارییەکانی کاری سیاسی ئەوکا هەست دەکات زیاتر پڕۆفیشنال دەبێت و دەتوانێت بە کەمترین زیان وباج لەو جۆرە مامەڵانە بچێتە دەرەوە و هەروەها لەڕێگەی لێك تێگەیشتن لەگەڵ لایەنەکانی دیکە دەتوانێت زۆر شت بکات، لەگەڵ ئەوەش خوو حەماسەتی لاوان و بەرەو پیل چوونیان بەرەو ئەوەی ڕوونی دەکەینەوە لە بەرژەوەندی وڵات و گەلەکەمانە، ڕەنگە ئەوەش بووەتە هەکاری ئەوەی ئەو هەنگاوانە بەشێوەیەك بنەین کە تەچوون و کاردانەوەی کەمتری هەبێت.

پەشکەشکار

با پرسیارەکە بەشێوەیەکی قووڵتر بێت، سەماحەتی سەید عەمار حەکیم تۆ وەك سەرۆکێکی سیاسی لە پڕۆسەیەکی سیاسی کارت کردووە، ئەوە کە لەدەرەوەو ناوەوە بە گەندەڵ وەسفی دەکات تۆ ئەوە شەرمەزارت ناکات ؟

سەماحەتی حەکیم:

بەهەر حاڵ، هیچ کارێك نییە، شتی زیادەی بە دروست نەبێت، پزیشك یان پزیشکێکی پسپۆر کاتێك نەشتەرگەری دەکات، لە هەندێك سەرکەوتوو دەبێت لە هەندێکی دیکەشبەچوونی خۆی سەرکەوتوو بووە بەڵاو لە ئەنجتمدا نەخۆشەکە مردوە، بەهەکاری جیاوازەوە، پێی ناخۆش دەبێت بەڵام ئەوە قەدەرە و دەبێت ڕێز لە کارەکە بگرێت، گۆڕەپانی سیاسیش وەك بوارەکانی خزمەتکردنی ڕاستەقینە وایە، لێرەدا مرۆڤ دەبینی کاریگەری چۆنە لە گۆڕینی ڕێڕەو، یان دۆزینەوەی بەوا لای سەرکردەکانی دیکە، بڕیارێکی سیاسی لە وڵات دەدرێت، لەوانەیە ڕۆحی خەڵکانێك ئازاد بکات لەوانەشە خەڵکانێك بخاتە هەلاکی و کێشەوە، ئەو پڕۆسەیەکی زۆر هەستیارە، پێم وایە ئێمە وەك دکتۆری خێر و کۆتری ئاشتی بووین لە کاروانی سیاسیمان هەمیشە هەوڵمان داوە گرژوئاڵۆزی و بەگژ داچوون کەم بکەینەوە، داوای ئاشتەوایی و بەردەوام بوون و بەیەکەوە ژیانمان لە خەڵك کردووە، چەندین دەستپێشخەریمان لە کاتە سەختەکان و گرژی و ئاڵۆزی پێشکەش کردووە، هیچ کات لە ڕژاندنی یەك دڵۆپ خوێنی عێراقییەکان تێوە نەگلاوین، ئەوە ڕکابەرانمان پێش دۆست و هاوپەیمانەکانمان باسی دەکەن، هەمویان لە دیمەنی عێراقی بەهیچ شتێکی لەو جۆرە تۆمەتبارمان ناکات، هەتا لەڕووی گەندەڵیش ئێستا دیدی خەڵك ئەوەیە کە چینی سیاسی گەندەڵە ، ئەوە لەگەڵ ئەوانی دیکەش ئێمەش دەگرێتەوە، بەڵام کاتێك یەکێك لیستەکی پێنج کەسی یان 10 کەسی دادنێت باوەڕ ناکەم لەو لیستە لای هچ هاولاتییەك یەك لە سەرکردەکانی ڕەوتی حیکمە لەمێشکی خۆی یان لە لیستەکە دابنێت.

پەشکەشکار

ناکۆکی شیعی -شیعی بەشێوەیەکی تایبەت لەگەڵ بەڕێز سەدر بە ماوەیەکی درێژ بەردەوام بوو، هیچ واستەیەك سەرکەوتوو نەبوو، گفتوگۆش سەرکەوتوو نەبوو، ئایا ئەوە وەك حاڵەتێکی سروشتی و واقیع حاڵێك مامەڵەی لەگەڵ دەکەن ؟

سەماحەتی حەکیم

سەماحەتی سەدر کەسایەتی و سەرکردەیەکی بەڕێزە و ڕەوتی سەدریش هاوبەشێکی سەرەکییە لە دیمەنی کۆمەڵایەتی و سیاسی ئەو وڵاتەدا، ئەو هەر ئەوها دەبێت و دەمێنێتەوە، جێی ڕێز و ستایشی هەمووان دەبێت، هەموو کات ڕەوتی سەدری بۆچوونی تیژو وردی لەسەر وردەکارییەکان هەیە، هەروەها لەسەر ناوەڕۆکیش زۆر جار لەگەڵ هاوبەشەکانی دیکە ناکۆك دەبوو، ئەوەی ئێستا دەبنین شتێکی سەیر نییە، واتا هەموو کاتێك بیروبۆچوونی جیاواز لە نێوان هێزە شیعیە و سوننە و کوردەکان هەبووە، بەڵێ ڕەوتی سەدری لە قۆناغەکانی پێشوو بەرهەڵستی حکومەتی دەکرد و پاشەکشەی دەکرد، تەنها لە پەرلەمان دەمایەوە، دەنگی لەسەر لیژنە و چەند کارێکی دیکە دەدا، بەڵام ئەوە یەکەمین جارە لە ئەنجومەنی نوێنەران بکشێنەوە، ئەوان لە دیمەنی سیاسی نەکشاونەتەوە، بەڵکو لە دیمەنی نوێنەران کشاونەتەوە، دیمەن و سروشتی سیاسی فراوانترە لە حکومەت و پەرلەمان ئەوان لەوێ ئامادەن و بەشدارن، پێم وایە ئەگەر بچینە هەڵبژاردنێکی پەرلەمانی لە داهاتوو ئەوا ڕەوتی سەدری دەبێتە هاوبەشێکی سەرەکی ئەو هاوکێشەیە.

پێشکەشکار

لەو هەڵبژاردنە بەشداری ناکەن، پێت وایە ڕەوتی سەدر چ کاریگەرییەك جێ دەهێڵێت؟

سەماحەتی حەکیم:

بەهۆی ئەوەی ئەوە هەڵبژاردنێکی خۆجیی و خزمەتگوزارییە، کاتێك ئەوان لە ئەنجومەنی نوێنەران پاشەکشەیان کرد، دەڵێن ئێمە دەرگا گەورەکەمان بەجێهێشت چۆن لەدەرگا بچووکەکە دەچینە ژوورەوە؟ پێم وایە ئەو شتانە هەن گەر من بابەتەکە بەو شێوەیە شی بکەمەوە، من لەبری ئەوان قسە ناکەم، بەڵام پێم وایە هەر هەڵبژاردنێکی داهاتووی پەرلەمانی دیکە بکرێت ڕەوتی سەدری زۆر کاریگەر دەبێت و بەشدار دەبێت،ئاساییە ناچاریش بین کە کار لەگەڵ یەك بکەین و بەرگەی ئەو جیاوازییانەی نێوانیشمان بگرین لەکاتی هەڵسەنگاندنی ئاستەکان، لەهەڵسوکەوت و لە پڕۆگرامدا یان لە شتی دیکە، بۆیە ئەوانەی دەنگ دەدەن عێراقین و ئەوانی دەنگیش بە هاوبەشەکەی دیکە دەدەن هەر عێراقین، بۆیە دەرکەوتەکان و ئەنجامەکانی پرۆسەی هەڵبژاردن و ئەو هێزانەی تێیا سەردەکەون، نوێنەرایەتی ئیرادەی گەل دەکەن، گومان لەوە نییە، ئەو هێلە لە کاتێك لە کاتەکان ناپچڕێت، هێلەکان هەمیشە دەمێننەوە، هەمیشە دەرگاکانیش بەکراوەیی دەمێننەوە و دەستەکانیش بە درێژکراوی دەمێننەوە، سەماحەتی سەدریش برایەکی خۆشەویستە و هاوبەشێکی گرنگە، هەرکاتێك ویستی بەپیل ئەو داوەتانە بێت و دەرگای بکاتەوە، ئەوا براکانی لە تەنیشت خۆی دەبینیت و ئەمەش زۆر شانازی پێوە دەکەین.

پێشکەشکار:

پەیوەندیت لەگەڵ سەدر ئایا ئێستاش هەر لەگەڵی پەیوەندیت هەیە ؟

سەماحەتی حەکیم:

لەڕاستیدا پەیوەندی رۆژانە لەو قۆناغە بەهۆی ویستی سەماحەتیان نییە، بەڵام ئێمە لە لایەن خۆمان هەموو کات ئامادەین بۆ پەیوەندیکردن.

پێشکەشکار:

پەیوەندی لەگەڵ هەرێمی کوردستان لەو حکومەتە. وەرای ڕێنماییەکانی بەڕێز سوودانی بەڵام دۆخە جارێکی دیکەش لەکەرکووک تەقیەوە، لەڕووی ئەمنی لە لایەك لەڕووی داراییش لەگەڵ حکومەتی ناوەند لە لایەکی دیکەوە، کەی ئەو قەیرانە چارەسەر دەکرێت؟

سەماحەتی حەکیم:

وەکو دەزانن، چەند بڕگەیەکی دەستووری هەن کە هەر لایەنێك بەو شێوەی خۆی دەیخوێنێتەوە، بەشێوەیەك لە شێوەکانیش لێی تێدەگات، تێگەیشتنی هاوبەش نییە، لەهەردوو لا بۆ بڕگە دەستوورییەکان بۆیە دوای ناکۆکی پەنا دەبەنە بەر دادگای ئیتحادی وەك مەرجەعیەك، بەڵام جێی داخە کە هەموومان بە چارەسەر و بڕیارەکانی دادگای ئیتجاجی بەشێوەیەکی کامل ڕازی نەبووین، بۆیە لە شیکردنەوەی دەقە دەستوورییەکان ئەویش بووەتە جێی ناکۆکی هەردوو لایەن، حکومەتی ناوەندی و حکومەتی هەرێم، بەڵام پێم وایە کەمتمانە و لێك تێگەیشتن و بەردەوامبوون هەیە قەدەری ئێمە ئەوەیە کە لەگەڵ یەك ڕێك بکەوین، پێم وایە داهێنانی یاسای نەوت و غاز ئەو زەمینەیە خۆش دەکات و هەلێکی گرنگ دەبێت بۆ یەك بوونی تێگەیشتن و دیدی دەقە دەستوورییەکان کە جێی ناکۆکی هەردوو لایەنن، وە گۆڕینیان بۆ یاسا و ڕێسا، ئەوە پەیوەندی نێوان هەرێم و حکومەتی ناوەند لەسەر بنەمایەکی یاسایی ڕێك دەخات و کارەکانیش ڕێك دەخات، هیچ کێشەیەکی دەروونی نییە، شتی دیاری کراوی یاسایی وچەند داڕشتنێك هەن، دەبێت لەگەڵ یەکی بگونجێنین و بە ئەنجامێکی وا بچینە دەرەوە کە جێی ڕەزامەندی و بڕوای هەمووان بێت.

پێشکەشکار

خۆئامادەکارییەکانتان بۆ هەڵبژاردنەکانی داهاتوو چۆنە ؟ وەك ڕەوتی حیکمە ؟

سەماحەتی حەکیم:

وەك دەزانن بڕیاری چوارچێوەی هەماهەنگی، ئەوەیە کە هێزییەکانی چوارچێوەکە بە چەندین لیست دابەزن، ئەو یاسایەش یارمەتیدەرە و هەمەجۆرە، بۆیە ئێمەش بە لیستی هێزەکانی دەوڵەتی نیشتمانی دادەبەزین لەگەڵ برامان دکتۆر عەبادی و چەند هاوپەیمانێکی دیکە، پاڵێوراومان لە هەموو پارێزگاکان هەیە، کە ڕکابەری تێدا دەکەین، بەپشت بەستن بەخودای گەورە و بەشایەتی هاوبەشانی دیکە و ڕکابەرانمان لەو پڕۆسەیە، لیستی ئێمە وەك لیستی هێزەکانی دەوڵەت زۆر تەکمەیە و بە هێز و هاوسەنگی ناسراوە لە ڕووی ئەو کەسایەتیانەی نوێنەرایەتی دەکەن کە لە چەندین هێزەکان و قەبیلەکان و پارێزگاکان و ناوچەکانن، ئەوەش لە لیستە بەهێزەکان و کاریگەرەکانە بڕیاریش بەدەست گەلە، هیوادارم ئەنجامەکانی بەشێوەیەك بێت کە جێی ڕەزامەندی گەلەکەمان بێت، هەروەها بۆ ڕەوتی حیکمە و هاوپەیمانانی بۆنەیەکی مێژوویی بێت.

پێشکەشکار:

پێم وایە هەندێك سوپڕایز پێش هەڵبژاردنەکان ڕوو دەدەن؟ هەندێك هەڵوێستی دەوروبەر کاردانەوەی لەسەر نێو شەقامی عێراقی دەبێ کە بەرهەمی دیمەنی سیاسی دەبێت، هیچ هەیە مایەی نیگەرانی بێت؟

سەماحەتی حەکیم

ب□ه□س□نگاندنی من، هەڵبژاردنەکان دەڕوات و لە کاتی خۆی دەبێت بە ئیزنی خودای گەورە، هەموو شتەکان بەم □□□□و□ □□چکەی گرتوە، بەڵام دەبێت ئەوەش بزانین کە گەلەکەمان زیندوو و چالاکە، ڕەنگە هەندێك لە لاوەکان لە تشرین ئەو بۆنەیەان خۆش بوێت و یادی ساڵانەی بکەنەوە، یان شتی دیکەی هاوشێوە بکەن، بەڵام ئەوانە هموويان لە دیموکراتی عێراقی سروشتی سیاسی و کۆمەڵایەتی جێگایان دەبێتەوە، پێم وا نییە ئەوە کاریگەری لەسەر ڕێگای هەڵبژاردنەکان و کاتی و ساتی ئەنجامدانی هەبێت.

پێشکەشکار

پێگەیشتن لە دیمەنی سیاسی، قبوولکردنی یەکتری واتای ئەوەیە دەچینە قۆناغێکی دیکە کە یەکتر قبوول دەکەین، بیرێکی هاوبەش دێتە ئاراوە، بەره□ستکاران قبوول دەکەین و یان بڵێین دەنگی ناڕەزایی باشتر پێ دەگات؟

سەماحەتی حەکیم:

پێم وایە ئێمە لەو ڕووەوە زۆر بەرەو پێش چووین، کاتێك ناکۆك دەبین، دادەنیشین، چارەسەر دەکەین بینیتان لە قەیڕانی مووچەکانی هەرێم، بەڕێز مەسرور بارزانی بەخودی خۆی هاتە بەغدا چاوی بە س□رکایەتییەکان و سەرکردە سیاسییەکان کەوت، گوێبیستی تێبینی و نیگەرانییەکانیان بوو، دواتر بۆچوونی خۆی بۆ باسکردن، ئەوە هەمووی بووە هۆکاری ئەوەی بگەنە ڕێکەوتن بەچەند هەنگاوێك بۆ ئەوەی ئەو کێشەیە مرۆییەی گەلەکەمان لە کوردستانی عێراقی خۆشەویست چارەسەر بکرێت، ئەو جۆرە شتانە چارەسەر نەدەکرا بەو ئاسانی و نەرمییە گەر ئەوها نەبوایە، بەڵکو پانتایی زیاتری بەخۆیەوە دەبینی و شەڕە قسە لە میدیاکان دەگەیشتە ئەوپەڕی و گەلەکەشمان بیرەوەری لەو جۆرە وردەکارییانە پڕبووەتەوە.

پێشکەشکار

هیچ ناکۆکییەك لە هاوکێشەکە هەیە؟

سەماحەتی حەکیم:

گومان لەوە نییە کە بوونی هاوپەیمانێتی کارگێڕی دەولەت کە نوێنەرایەتی گرنگترین هێزە سیاسییە بەشداربووەکان دەکات ئەمرۆ لە پەرلەمان و حکومەتن، کە توێژێکی زۆر فراوانی هەموو لایەنەکانن، ڕێكەوتوون و لەگەڵ یەك دادەنیشن و هەستیارترین کەیسەکان تاوتوێ دەکەن، ئەو کەیسانەی ئەستەم بوو کە بخرێت ڕوو، لەم جۆرە بۆنانە دەخرێتە ڕوو و قسەی لەسەر دەکرێت و گوێ لە بۆچوونەکان دەگیرێت، لەکۆتایش بە ئەنجام و پێشبینی دەچینە دەرەوە، ئەوە هەمووی پێشکەوتنە لە دیمەنی سیاسی.

پێشکەشکار:

سەماحەتی سەید لە دیمەنی سیاسی یان لە دیمەنی شەعبی یان لە کۆمەڵگە لە 75% لە پرۆسەی سیاسی ڕازی نین، زۆریان بێ دەنگن، بۆچی هێزە سیاسیەکان ئەو ناقۆزنەوە و کاری لەسەر ناکەن، بۆچی ئەو تەگەرە هەر ماوەتەوە ؟

سەماحەتی حەکیم

بەدڵنیاییەوە لە هەموو وڵاتەکان زۆرینە بە دەنگەکە ئەوانەن کە بێ لایەنن و لەنێو حزب نین و هاندەری هێز و کوتلەی سیاسی و قەوارە سیاسییەکان نین، کە ئەوەش زۆرینەیە، ئەوەش چاویان لەسەر دۆخی گشتییە، چەند دەتوانین خزمەتگوزاری پێشکەش بکەین، ئمرۆ قەیران ئەوان ئەوەیە کە ڕژێمی سیاسی و شسەرعییەتی بە ڕۆژە و بری خزمەتگوزارییەکان دەکەنە پێوەر، واتای ئەوەیە پرۆژەی ڕژێم بە خزمەتگوزاری دەبەستنەوە، بۆیە لەبەر ئەوەی ئەو قۆناغە هەلی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری زۆر گونجاوە لەبەر ئەوەی 200 ترلیۆن ئێستا دەکرێ بڵێین کۆتایی هاتووە لە جێبەجێکردنی بڕگەکانی بودجەدا، هەروەها خەریکە دەچێتە بواری جێبەجێ کردن، لە چەند مانگی داهاتوو لەهەموو پارێزگاکانی عێراق وەرشەیەکی کاری گەورە بە پڕۆژە خزمەتگوزارییەکان دەبینین، ئەگەر حکومەت لەوە سەرکەوتوو بێت ئەوا پێگە و شەرعییەتی ڕژێمی سیاسی لای ئەو خەڵکە پتەو دەبێت، هەروەها ئاستی مفەوەزییەی هەڵبژاردنەکانبەوەی کە ئو خەڵکە هەست بکات کەدەنگەکەی دەیخاتە نێو سندوقی دەنگدان وەك خۆی دەگات و هیچ شتێك لەپشتی پەردە نییە، وەك زۆر خەڵك شەوەی دەکەن، ئەوە هەموو دەبێتە هۆکاری ئەوەی خەڵکەکی زۆر بەشداری هەڵبژاردنەکان بکەن.

پێشکەشکار

لەدوایین دەربڕینت دەردەکەوێت کە تۆ نیگەرانی لە هەڵبژاردنەکان و ئەنجامەکانی ؟

سەماحەتی حەکیم

نەخێر، من هیچ نیگەران نین، با ڕوون بین، دەڵێین دەبێت هۆشیار بین، کار بکەین بۆبە دەنگی بەڵام بە بەرنامە بۆ گەڕانەوەی شکۆی ڕەوتی حیکمە و مێژووی و پێگەی لە دیمەنی سیاسی ، ئێمە دەمانەویت شکۆی ئەوە بگەڕێنینەوە کە تەنها 4 کورسی لە ئاستی ئێمە نییە، خەڵکی بە 400 هەزا دەنگ پاڵپشتیان کردین، بەڵام ئەو دەنگانە ئەنجامی لەڕووی کورسی باش نەبوو، هیواداریین ئەمجارە دۆخەکە باشتر بکەین و ڕەوتی حیکمە لە پێگەی راستەقینەی خۆی بێت لەڕووی سیاسی بە پاڵپشتی مێژووی و هەوادارە زۆرەکانی.